

NEDERLANDSCH TOONEELVERBOND, geïntroduceerd door J.N. van Hall op het 11de Neder-

landsch Taal- en Letterkundig Congres te Leuven (1869), statutair goedgekeurd op 19 december 1870 te Amsterdam, werd op 16 maart 1871 als rechtspersoon geïnstalleerd. Doel van de stichting: het verheffen van het toneel, en dit door middel van de oprichting van een toneelschool te Amsterdam en de uitgave van een tijdschrift.

In de voorlopige commissie waren vijf leden uit Noord- en vijf uit Zuid-Nederland opgenomen: J.N. van Hall, H.J. Schimmel, J.J. Cremer, G. Keller en J.J. Verhulst naast J. van Beers, M. Rooses, E. van Driessche, P. Benoit en K. Miry. Van het eerste hoofdbestuur werd H.J. Schimmel voorzitter, J. N. van Hall eerste en W.J. Hofdijk tweede secretaris, dr. J.C. Hacke van Mijnden penningmeester en B.J. Stokvis, M. Rooses en J. Vuylsteke leden. Bij het statutaire ontslag van M. Rooses op 31 oktober 1874 werd J. de Geyter niet in zijn plaats gekozen. Na J. Vuylstekes ontslag op 18 oktober 1879 werd L. Mulder gekozen voor J.F.J. Heremans en P. Benoit. Daarna kwamen geen Zuidnederlanders meer in het hoofdbestuur voor. Het tijdschrift, Het Nederlandsch Tooneelverbond, verscheen voor het eerst midden 1871, eerst driemaandelijks, daarna tijdens het speelseizoen (september tot april) tweemaal per maand; in februari 1882 wijzigde het zijn naam in Het Tooneel. Van 1915 af werd het ook voor niet-leden verkrijgbaar. Het is tot vandaag blijven bestaan, thans onder de titel Het Toneel-teatraal (Amsterdam). De toneelschool werd opgericht op 16 november 1874 en bestaat nog steeds te Amsterdam.

In Zuid-Nederland heeft alleen de afdeling Gent (sterk afhankelijk van het ledenbestand en de activiteit van het Willemsfonds) enig teken van leven gegeven. Opgericht op 19 januari 1871 met 26 leden (voorzitter B. Block, bestuursleden P. Geiregat, J. van Hoorde, G. Minnaert, M. Rooses, K. Verbessem en J. Vuylsteke) ijverde het voor de professionalisering van het theater te Gent, voor de bouw van een nieuwe schouwburg en voor het organiseren van wedstrijden van toneelspeelkunst. Geleidelijk nam het ledenbestand af tot het in 1896 tot 6 gedaald was. Enige verdere activiteit laat zich niet achterhalen. Wel is in 1897-'98 het Antwerpse toneeltijdschrift Het Nederlandsch Tooneel (redactie: G. de Lattin en R. Verhulst) één seizoen lang gefusioneerd met Het Tooneel, als gezamenlijk orgaan van Het Nederlandsch Tooneelverbond en de Zuid-Nederlandsche Tooneelbond, met als redacteurs J. Vriesendorp en A. Cornette, als secretaris H. Melis. Aan het tijdschrift van het Nederlandsch Tooneelverbond werd meegewerkt door M. Rooses (1872, '73, '86-'87, '96-'97), D. Sleecx (1873, '74), J. Vuylsteke (1874) en J. van Hoorde (1874, '75, '76).

Hoewel ontstaan uit een erudiete bekommernis om het gehalte van het Nederlandse theater, is het Nederlandsch Tooneelverbond een gezamenlijke Noord- en Zuidnederlandse organisatie die aan de nationale tegenstellingen vrij snel ondergegaan is. Waar de Zuidnederlandse leden een ethisch-sociale zending aan toneelvoorstellingen toeschreven, bleken de Noordnederlanders er in eerste instantie een esthetisch gebeuren in te zien, zij het voor de betere, zelfs intellectuele kringen. Vlaams-lokale eenzijdigheid, uiteenlopende belangen en wantrouwen jegens de Noordnederlandse participatie hebben het project althans aan Zuidneder-

landse zijde spoedig doen mislukken.

LITERATUUR : C. Tindemans, *Het Nederlandsch Tooneelverbond. Een mislukt experiment in Nederlandse toneelsamenwerking*, in *Ons Erfdeel*, jg. 15, nr. 5 (1972, p. 41-58).

CARLOS TINDEMANS